

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29, факс: (044) 277-76-30

03 березня 2016 року

м. Київ

Р І Ш Е Н Н Я

№ 23

16 вересня 2014 року Верховна Рада України прийняла Закон № 1682-VII "Про очищення влади", яким передбачено, що заходи з очищення влади (люстрації) здійснюються, зокрема, до професійних суддів.

Стаття 3 цього Закону перелічує критерії, на яких ґрунтується очищення влади (люстрація).

Згідно з частиною третьою статті 1 Закону № 1682-VII протягом десяти років з дня набрання чинності цим Законом суддям забороняється обіймати посади, щодо яких здійснюється очищення влади (люстрація), якщо:

– суддя сукупно не менше одного року обіймав посаду члена Вищої ради юстиції, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України в період з 25 лютого 2010 року по 22 лютого 2014 року;

– суддя сукупно не менше одного року обіймав посаду члена Вищої ради юстиції, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України в період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року та не був звільнений у цей період з посади за власним бажанням;

– суддя постановив ухвалу про дозвіл на затримання з метою приводу, про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, ухвалив рішення про притягнення до адміністративної або кримінальної відповідальності осіб, звільнених від кримінальної або адміністративної відповідальності відповідно до Закону України "Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань" від 29 січня 2014 року № 737-VII, Закону України "Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та

визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України" від 21 лютого 2014 року № 743-VII;

– суддя був обраний і працював на керівних посадах Комуністичної партії Радянського Союзу, Комуністичної партії України, Комуністичної партії іншої союзної республіки колишнього СРСР; був штатним працівником чи негласним агентом у КДБ СРСР, КДБ УРСР, КДБ інших союзних республік колишнього СРСР, Головному розвідувальному управлінні Міністерства оборони СРСР, закінчив вищі навчальні заклади КДБ СРСР (крім технічних спеціальностей);

– перевірка стосовно судді встановила недостовірність відомостей щодо наявності майна, зазначених у поданих ним за попередній рік деклараціях про майно, доходи, витрати й зобов'язання фінансового характеру, та/або невідповідність вартості майна, вказаного в їх деклараціях, набутого за час перебування на посаді судді, доходам, отриманим із законних джерел;

– не подав у строк, визначений цим Законом, заяви щодо застосування або незастосування до нього заборон займати певні посади та про згоду на проходження перевірки, згоду на оприлюднення відомостей щодо нього відповідно до цього Закону.

Згідно з частиною четвертою статті 1 Закону № 1682-VII протягом п'яти років з дня набрання чинності відповідним рішенням суду не можуть обіймати посади, щодо яких здійснюється очищення влади (люстрація):

– судді, які постановлювали ухвали про дозвіл на затримання з метою приводу, про застосування запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою, ухвалювали обвинувальні вироки, залишали їх без змін щодо осіб, до яких застосовано повну індивідуальну амністію Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про застосування амністії в Україні" щодо повної реабілітації політичних в'язнів" від 27 лютого 2014 року № 792-VII;

– судді, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю, що встановлено рішенням суду щодо них, яке набрало законної сили, здійснювали заходи, спрямовані на перешкоджання реалізації конституційного права громадян України збиратися мирно й проводити збори, мітинги, походи й демонстрації або спрямовані на завдання шкоди життю, здоров'ю, майну фізичних осіб у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року;

– судді, стосовно яких встановлено рішенням суду, яке набрало законної сили, що вони:

1) співпрацювали із спецслужбами інших держав як таємні інформатори в оперативному отриманні інформації;

2) своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на підрив основ національної безпеки, оборони чи територіальної цілісності України;

3) закликали публічно до порушення територіальної цілісності та суверенітету України;

4) розпалювали міжнаціональну ворожнечу;

5) своїми протиправними рішеннями, дією чи бездіяльністю призвели до порушення прав людини та основоположних свобод, визнаних рішенням Європейського суду з прав людини.

Законом передбачено, що перевірки згідно з цим Законом підлягають:

1) достовірність вказаних у заяві відомостей щодо незастосування заборон, передбачених Законом;

2) достовірність відомостей щодо наявності майна та відповідність вартості майна, вказаного в декларації про майно, доходи, витрати й зобов'язання фінансового характеру, поданій особою за минулий рік за формою, що встановлена Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції", набутого за час перебування на посаді судді, доходам, отриманим із законних джерел.

Судді України підтримують прагнення держави, суспільства щодо підвищення рівня довіри до органів судової влади, розуміють, що суспільна довіра й повага до судової влади є гарантією ефективності роботи судової системи. Проте зазначають, що окремі положення Закону України "Про очищення влади" не відповідають міжнародним стандартам незалежності суддів.

У проміжному висновку щодо Закону України "Про очищення влади" від 12–13 грудня 2014 року № 788/2014 Венеціанська комісія зазначила, що Закон "Про очищення влади" містить серйозні недоліки й потребує перегляду, принаймні, таких положень:

– люстрація повинна стосуватися тільки посад, які можуть дійсно становити значну загрозу для прав людини та демократії; перелік посад, які підлягають люстрації, повинен бути переглянутий;

– провина повинна бути доведена в кожному конкретному випадку й не може припускатися на підставі лише приналежності до категорії державних установ; критерії для люстрації повинні бути переглянуті;

– відповідальність за проведення процесу люстрації повинна бути знята з Міністерства юстиції та покладена на спеціально створену незалежну комісію, за активної участі громадянського суспільства;

– процедура люстрації повинна поважати гарантії справедливого судового розгляду (право на адвоката, рівність сторін, право бути вислуханим особисто); судові розгляди повинні призупинити адміністративне рішення про люстрацію до ухвалення остаточного рішення; Закон України "Про очищення влади" повинен конкретно передбачати ці гарантії;

– люстрація суддів повинна регулюватися лише одним законом, а не тими, які перекриваються, і здійснюватися тільки при повній повазі конституційних положень, що гарантують їх незалежність, і тільки Вища рада юстиції повинна нести відповідальність за будь-яке звільнення судді (пункт 104).

Згідно з остаточним Висновком Венеціанської комісії від 19 червня 2015 року № 788/2014 щодо Закону України "Про очищення влади" звичайні судді мають бути вилучені з частини четвертої статті 2 та підпадати виключно під дію Закону України "Про відновлення довіри до судової влади України".

Через невідповідність Конституції України окремих положень Закону України "Про очищення влади" Верховний Суд України звернувся з конституційним поданням до Конституційного Суду України, розгляд цієї справи ще триває.

Проте, будучи законослухняними, станом на 01 лютого 2016 року 6 539 суддів, що становить 91,2 % загальної кількості суддів, подали заяви про згоду на проходження перевірки та вже отримали позитивні висновки про результати перевірки, передбаченої Законом України "Про очищення влади".

Інформація щодо виконання вимог Закону України "Про очищення влади" розміщується судами на їх офіційних сайтах.

Згідно з Планом проведення перевірок відповідно до Закону України "Про очищення влади", затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 1025, професійні судді проходять

перевірку відповідно до Закону України "Про очищення влади" протягом грудня 2014 року – грудня 2015 року.

Незважаючи на те, що термін проведення перевірок закінчився, така перевірка триває щодо 1 192 суддів.

Натомість суспільству активно нав'язують думку, що судова влада протидіє змінам і реформам, що через невиконання суддями положень Закону України "Про очищення влади" жодного суддю не звільнено й не притягнуто до відповідальності.

Слід зазначити, що відповідно до статті 13 Закону України "Про очищення влади" для цілей цього Закону суб'єктом звернення до Вищої ради юстиції та/або Вищої кваліфікаційної комісії суддів України щодо подання про звільнення суддів є Міністерство юстиції України, а не голови судів, на яких покладена організація проведення перевірки професійних суддів, а тому незрозумілими є звинувачення з боку Міністерства юстиції України щодо невиконання суддями положень Закону України "Про очищення влади".

На теперішній час Міністерство юстиції України повідомлено про 42 судді, які не подали заяви про проходження перевірки.

Також Міністерство юстиції України інформовано, що за результатами перевірки визнані такими, що до них застосовуються заборони, передбачені статтею 1 Закону України "Про очищення влади", – 41 суддя.

Щодо значної кількості суддів перевірка не завершується через ненадходження на запити судів висновків з органів державної влади.

За наданою судами інформацією органами Державної фіскальної служби не надіслано висновки щодо 343 осіб, органами Служби безпеки України – 225 осіб, Міністерства внутрішніх справ – 828 осіб, Міністерства юстиції України – 597 осіб.

Крім того, 25 березня 2015 року внесені зміни до Порядку проведення перевірки достовірності відомостей щодо застосування заборон, передбачених частинами третьою і четвертою статті 1 Закону України "Про очищення влади", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 563, якими, зокрема, визначено, що запити до органів державної влади надсилаються не у всіх випадках, а лише тоді, коли для цього є прямо передбачені підстави.

У зв'язку з цим також виникає питання, чи потрібно при підготовці довідки про результати перевірки за формою згідно з додатком 5 до вказаного Порядку чекати відповіді (висновки) на всі запити, які були

направленні до органів, що проводять перевірку згідно з вказаним Порядком, до прийняття відповідних змін до нього.

На сайті Міністерства юстиції України розміщено інформацію про те, що для підготовки довідки про результати перевірки за формою згідно з додатком 5 обов'язкова наявність висновків Державної фіскальної служби і Служби безпеки України, а також інформації про наявність або відсутність у Реєстрі відомостей щодо особи, яка підлягає перевірці, навіть за умови, якщо запити було направлено до всіх органів, які були передбачені в попередній редакції Порядку.

Водночас це роз'яснення не містить прямої вказівки про те, що відповідні структурні підрозділи судів мають право складати такі довідки одразу після надходження висновків з Державної фіскальної служби і Служби безпеки України та отримання інформації про наявність або відсутність у Реєстрі відомостей щодо особи, яка підлягає перевірці.

Заслухавши та обговоривши інформацію голови Ради суддів України В. Сімоненко, заступника голови Ради суддів України Б. Моніча щодо виконання судьями та судами України Закону України "Про очищення влади" відповідно до статті 124, частини п'ятої статті 131 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та Положення про Раду суддів України, затвердженого X позачерговим з'їздом суддів України 16 вересня 2010 року з подальшими змінами, Рада суддів України

в и р і ш и л а:

Роз'яснити судам загальної юрисдикції, що в зв'язку з внесенням змін до Порядку проведення перевірки достовірності відомостей щодо застосування заборон, передбачених частинами третьою і четвертою статті 1 Закону України "Про очищення влади", уповноважена особа вправі скласти довідку, передбачену про результати перевірки за формою згідно з додатком 5 за наявності висновків Державної фіскальної служби та Служби безпеки України, а також інформації про наявність або відсутність у Реєстрі відомостей щодо особи, якщо стосовно особи немає необхідності направляти інші запити.

Голова
Ради суддів України

В. Сімоненко